

Utrechts Aanbod

voor een groen, gezond
en bereikbaar Nederland

Utrechts Aanbod

Verdieping

03 **SAMENVATTING**

03 **INLEIDING**

04 **BEREIKBAARHEID**

05 **WONEN**

06 **ECONOMIE EN GEZONDHEID**

08 **NATUUR EN RECREATIE**

09 **KLIMAAT & ENERGIE**

SAMENVATTING

Een centrale ligging met goede verbindingen. Een competitieve economie. Een waaier aan culturele voorzieningen. Dynamische steden en vele vitale kernen. Nationale Landschappen als voor- en achtertuin. Een rijk erfgoed met landgoederen en kastelen. Dit en nog veel meer maakt de Utrechtse regio¹ tot een unieke regio in Nederland. Een regio waar mensen graag willen wonen, werken, ondernemen, studeren en recreëren. Deze aantrekkingskracht leidt de komende decennia tot een forse groei in de vraag naar woningen en werklocaties en een sterke toename in de mobiliteit. We zoeken de oplossingen in beter OV, verdichting, bouwen bij OV-knooppunten en meer groen rondom steden en dorpen. Geld van het Rijk om de gemeentefinanciën weer op orde te brengen is daarbij cruciaal. De andere opgaven waar we samen met het Rijk aan willen werken zijn:

- Bereikbaarheid: het nieuwe kabinet staat voor de opgave om de nog steeds groeiende mobiliteit in goede banen te leiden. Samen investeren in lightrail en hoogwaardig busvervoer in onze regio – de draaischijf van Nederland – brengen deze doelstelling meer dan evenredig dichterbij. Dit creëert gelijk nieuwe OV-knooppunten voor woningbouw.
- Wonen: het nieuwe kabinet staat aan de lat om in Nederland in de komende tien jaar een miljoen extra woningen bij te bouwen én hun betaalbaarheid en duurzaamheid te verbeteren. We werken er graag aan mee dat één op de tien extra woningen in de regio Utrecht terecht kan komen door onder meer de woningcorporaties meer financiële armslag te geven. Samen met het kabinet kunnen we ook de betaalbaarheid verbeteren.
- Economie en Gezondheid: enkele van de belangrijke opgaven voor het nieuwe kabinet zijn het verbeteren van het Nederlandse verdienvermogen en het terugdringen van de ziektekosten door Nederlanders gezond te maken én te houden. Onze Utrechtse regio kan aan beide opgaven door zijn sterke gezondheidscluster meer dan evenredig bijdragen. Daarmee is investeren in onze regio een tweesnijdend zwaard.

- Natuur en Recreatie: het nieuwe kabinet moet aan de slag met versterking van de natuur, vermindering van stikstofuitstoot en de Bossen- en EU-biodiversiteitsstrategie 2030. Wij sluiten daarbij aan met onze eigen Bossenstrategie, ons Groen Groeit Mee-programma en onze maatregelen tegen de verdroging van de Utrechtse Heuvelrug.
- Klimaat en Energie: Het nieuwe kabinet zal voortvarend aan de slag moeten met de uitvoering van het Klimaatakkoord om de doelstellingen van Parijs te halen, onder meer door in te zetten op duurzame energie. Ook wij zijn hier al mee aan de slag door de bodemdaling in de veenweidegebieden terug te dringen, Smart Solar Charging en warmtecollectoren onder de weg. Samen met het Rijk willen we werken aan energieopwekking langs Rijkswegen, het stimuleren van elektrisch en op waterstof rijden en het verder ontwikkelen van aqua- en geothermie.

INLEIDING

Een centrale ligging met goede verbindingen. Een competitieve economie. Een waaier aan culturele voorzieningen. Nationale Landschappen als voor- en achtertuin. Een rijk erfgoed met landgoederen en kastelen. Dit en nog veel meer maakt de Utrechtse regio tot een unieke regio in Nederland. Een regio waar mensen graag willen wonen, werken, studeren en recreëren. Deze aantrekkingskracht leidt de komende decennia tot een forse groei in de vraag naar woningen en werklocaties, en een sterke toename in de mobiliteit. Daar komen de opgaven rond klimaat, energie en groen nog bij. We moeten dus heel efficiënt met onze ruimte omspringen. Daarom zoeken we de oplossingen in verdichting, bouwen bij OV-knooppunten en groen in en om de stad.

Gezien hun financiële gesteldheid wordt het voor onze gemeenten echter uitdagend om aan deze opgaven te werken. Ze kunnen nu vaak geen cofinanciering inbrengen voor Rijks- of provinciale investeringen voor wonen, werken, bereikbaarheid of groen. Geld van het Rijk om de

gemeentefinanciën weer op orde te brengen is daarom cruciaal.

We willen onze aantrekkingskracht als een van de meest competitieve regio's van Europa behouden en verder versterken, en daarmee ook Nederland als geheel verder helpen. Zo gaan we de komende tien jaar een stad ter grootte van Tilburg (100.000 woningen) bijbouwen en maken we 80.000 extra arbeidsplaatsen mogelijk. De regio draagt daarmee wezenlijk bij aan de landelijke doelstellingen om te voldoen aan de grote vraag naar betaalbare woningen in Nederland. Tegelijkertijd koersen we op groei van private R&D-investeringen rondom onder meer Utrecht Science Park. Zo geven we in de huidige coronacrisis de landelijke economie een impuls en creëren we banen. Het is onze ambitie om de samenleving groen, gezond én bereikbaar te houden terwijl we duizenden woningen bijbouwen.

Maar... dit alles kunnen we alleen bereiken als we de bereikbaarheid versterken. Zonder goede bereikbaarheid kunnen we de woningnood niet aanpakken en geen banen creëren. Door in te zetten op lightrail maken we een alternatief voor de auto en creëren we nieuwe OV-knooppunten waaromheen we woningen en werklocaties kunnen bouwen. Zonder versterkte bereikbaarheid geen woningen en geen extra banen. Daarvoor hebben we het Rijk nodig.

Ook in het landelijk gebied werken we hard aan nationale opgaven samen met het Rijk. Landelijke en Europese fondsen zijn nodig om het tekort aan recreatiegebieden terug te brengen en de leefbaarheid in onze steden en dorpen te behouden. We willen onze natuur robuuster maken, ook door de stikstofuitstoot omlaag te brengen en verdroging tegen te gaan. Tot slot dragen we graag bij aan het Klimaatakkoord door ruimte te maken voor zonne- en windparken. Het Rijk kan ons hier ondersteunen door deze parken langs nationale infrastructuur mogelijk te maken.

Kortom, graag helpen we ons land mee vooruit, al hebben we daarbij wel de steun van het Rijk nodig. Dit aanbod beschrijft hoe we dat willen doen, en wat we daarvoor nodig hebben van het Rijk.

¹ | De Utrechtse regio bestaat uit de Gooi- en Vechtstreek, Foodvalley en de provincie Utrecht en omvat zo'n anderhalf miljoen inwoners.

BEREIKBAARHEID

Het nieuwe kabinet staat voor de opgave om de nog steeds groeiende mobiliteit in goede banen te leiden. Investerings in onze regio – de draaischijf van Nederland – brengen deze doelstelling meer dan evenredig dichterbij. Wat draagt de Utrechtse regio daar aan bij?

We investeren in lightrail

Bereikbaarheid is meer en meer een knelpunt in onze regio, en daarmee een knelpunt voor heel Nederland. Utrecht heeft nooit krimp gekend, alleen maar groei. Onze regio heeft dus nooit een overgedimensioneerd vervoersnetwerk gehad zoals Amsterdam en Rotterdam dat lange tijd wel hadden. Het wegennet is, mits de plannen rondom Knooppunt Hoewelaken tot uitvoering komen, gelukkig grotendeels op orde. Voor duurzame, gezonde verstedelijking ligt onze focus daarom op OV en fiets.

Om de bereikbaarheid in de regio te verbeteren, bouwen we aan een lightrailsysteem aan de zuidkant van de stad Utrecht. Dit is de eerste stap in de totstandkoming van een lightrailring die aangesloten is op de SUNIJ-lijn en HOV-lijnen (een 'wiel met spaken') naar Zeist-Amersfoort. Dit systeem maakt niet alleen hoogfrequent OV maar ook veel nieuwe OV-knooppunten mogelijk. Op deze nieuwe OV-knooppunten bouwen we 100.000+ woningen, maar ook 80.000 werklocaties, zodat de pendel niet eenzijdig wordt. Daarnaast kunnen regionale pendelaars dit lightrailsysteem gebruiken, en ontlasten zo de nationale netwerken via Ring Utrecht en Utrecht Centraal. Tot slot verbindt dit lightrailsysteem het Utrecht Science Park beter met het westen en zuiden van de regio.

De eerste stap in dit systeem is ontwikkeling van het dubbelstation Lunetten-Koningsweg aan de oostkant van de stad Utrecht. Dit nieuwe OV-knooppunt wordt dan ook onderdeel van de internationale verbinding Schiphol-Utrecht-Arnhem-Duitsland. Daarnaast willen we

Utrecht Science Park via een HOV-verbinding op Zeist en Amersfoort aansluiten. Deze verbinding biedt een duurzame oplossing voor de sterk groeiende woon-werkpendel op dit traject en sluit aan bij €250-500 miljoen aan investeringen vanuit het ministerie van Defensie in de Bernard Kazerne in Amersfoort. Tevens ontlast deze HOV-verbinding Utrecht Centraal voor verkeer van/naar USP vanuit Noord- en Oost-Nederland.

Wat hebben we nodig van het nieuwe kabinet?

Bij twee grote maatschappelijke opgaven van het kabinet kunnen wij als regio heel concreet helpen: via meer woningbouw en een toekomstvaste economische groei. Wat hiervoor nodig is, is een betere bereikbaarheid in onze regio. We geven daarbij de voorkeur aan OV, aangezien het ruimtebeslag daarvan een stuk kleiner is dan van auto's. Hiermee sparen we ruimte uit voor andere opgaven. Zonder betere OV-bereikbaarheid is woningbouw in de regio Utrecht niet mogelijk, kunnen kenniswerkers zich niet vestigen en ondermijnen we het vestigingsklimaat voor (kennisintensieve) bedrijven. Meer woningbouw is de sleutel tot betaalbare huizen en daarmee het vasthouden van praktisch opgeleiden, maar OV is op zijn beurt de sleutel tot woningbouw. Beter OV is ook nodig om uitleglocaties (zoals Vathorst Bovenduist) te ontsluiten net als betere benutting van OV zodat minder automobiliteit en ruimtebeslag nodig is.

De Utrechtse regio is de draaischijf in de nationale mobiliteitsnetwerken én een van de belangrijkste economische groeicentra van het land, zoals we hiervoor al aangaven². Investerings in onze regio geven daarmee de agglomeratiekracht van het hele Nederlandse stedelijk netwerk een forse impuls. Dit verschaft een solide en duurzame basis voor een structurele toename van het nationale verdienvermogen en laat Nederland als geheel sterker uit de coronacrisis komen.

Om bereikbaar te blijven en daarmee toekomstvaste groei en woningbouw mogelijk te maken, hebben we investeringen van het kabinet nodig voor:

- Een lightrailverbinding en overkapping van de A12 aan de zuidkant van de stad Utrecht waarmee we Utrecht Centraal en de Ring Utrecht ontlasten, 60.000 woningen en 50.000 werklocaties mogelijk maken en Utrecht Science Park in zijn groei faciliteren.
- Een nieuw treinstation Utrecht Lunetten/Koningsweg.
- Een lightrail-/HOV-verbinding van Utrecht Science Park met Zeist en Amersfoort.
- Verbinding van OV-knooppunt Lunetten/Koningsweg met Utrecht Science Park en Westraven (waar forenzen van de auto op de tram kunnen overstappen).
- Meer (internationaal) spoorverkeer door capaciteitsuitbreiding op de sporen Utrecht-Amsterdam/Schiphol en Utrecht-Arnhem met een verbeterde bediening voor knooppunten als Bunnik, Driebergen-Zeist, Veenendaal-De Klomp en Ede-Wageningen zodat dit belangrijke knooppunten voor woningbouw blijven.
- Versterking van de spoorcorridor Amersfoort-Amsterdam (Gooicorridor) door het bieden van meer ruimte voor treinen voor personenvervoer en versterking van Amersfoort Centraal als OV-knooppunt zodat nieuwe woningbouw rond Amersfoort Centraal en Amersfoort Schothorst ontsloten wordt.
- Integrale corridorstudies vanuit Toekomstbeeld OV 2040 om duurzaam verkeer mogelijk te maken langs de corridors A1 (Amsterdam - Hilversum - Amersfoort - Barneveld - Apeldoorn), A12 (Utrecht - Veenendaal - Ede-Wageningen - Arnhem) en A28 (Utrecht - Amersfoort), waarbij met name de verbindingen met de Cleantechregio (regio Apeldoorn - Zutphen) en de Metropoolregio Amsterdam voor ons belangrijk zijn.

² | De regio Utrecht heeft sinds 2015 een economische groei die hoger is dan het Nederlands gemiddelde. Bron: Economic Board Utrecht, ING Economisch Bureau.

Utrechts Aanbod – Verdieping

- Het versterken/versnellen/omleggen van de tramverbinding Utrecht Centraal-Nieuwegein, zodat woningbouw in de Merwedekanaalzone versterkt wordt en langs de A12 de bouw van 50.000 woningen en werklocaties voor 60.000 arbeidsplaatsen mogelijk wordt.
- De verdere ontwikkeling van de belangrijkste OV-hubs door parkeerbeleid, fietsvoorzieningen en een robuust fietsnetwerk;
- Oplossing van de problemen met de Leidsche Rijntunnel. De stremmingen daar zorgen te vaak voor problemen voor bedrijven rond Utrecht-West.

WONEN

Het nieuwe kabinet staat aan de lat om in Nederland in de komende tien jaar een miljoen extra woningen bij te bouwen én om de betaalbaarheid van woningen te verbeteren. Eén op de tien extra woningen komt mogelijk in de regio Utrecht terecht en samen met het kabinet kunnen we ook de betaalbaarheid verbeteren. Wat draagt de Utrechtse regio daar aan bij?

We bouwen extra woningen bij OV-knooppunten

De Utrechtse regio realiseert momenteel 7.000 woningen per jaar, maar verhoogt dit tot 10.000 woningen per jaar door onder meer in te zetten op het ombouwen van leegstaande kantoren en winkels naar (studenten)woningen en op het omvormen van verouderde bedrijventerreinen. De gemeenten, regio's en provincie hebben de hiervoor al extra plancapaciteit gereserveerd. We sturen op een permanent hoge bouwproductie en maken afspraken over ten minste 50% goedkope en middeldure woningen. Om ons aantrekkelijke groen te sparen, zetten we vooral in op binnenstedelijke ontwikkeling bij OV-knooppunten.

Onze regio heeft nu namelijk nog het grootste tekort aan woningen na Noord-Holland en Flevoland (5,5%)³, vooral voor starters en senioren die zorgbehoevend zijn. Hier komt een tekort van 7.500 studentenkamers

bij. De wachtlijsten voor deze kamers zijn, na Amsterdam, bij ons het langst. Tegelijkertijd lopen onze woningcorporaties rond 2025 al tegen hun financiële grenzen aan (en hebben zij naar verhouding de slechtste balans tussen opgaven en middelen van Nederland)⁴. Het nieuwe kabinet kan ons helpen dit op te lossen:

Wat hebben we daarvoor nodig van het nieuwe kabinet?

In het kader van de vier grote opgaven (voldoende nieuwe, betaalbare, klimaatbestendige én duurzame woningen) vragen we het volgende van het kabinet:

- Betere samenwerking tussen ministeries. Het gaat hierbij vooral om deelname aan gebiedsgerichte regionale overleggen en het ontschotten van geld voor mobiliteit, ruimte en wonen. Wanneer dit leidt tot investeringen in lokale, middelgrote infrastructuur kunnen we meer en sneller woningen en werklocaties ontwikkelen.
- Opname van al onze grootschalige ontwikkellocaties (dus ook die bij Amersfoort en Veenendaal) als 'zoekgebieden voor grootschalige ontwikkellocaties' in de NOVI en de Omgevingsagenda Noordwest, en samenwerking met het Rijk op het realiseren van deze locaties door de instrumenten uit de Woondeal/Verstedelijkingsstrategie ook voor de regio Amersfoort beschikbaar te maken.
- Een verhoogde investeringscapaciteit van onze woningcorporaties. Het is cruciaal dat onze woningcorporaties over voldoende investeringscapaciteit beschikken, ook na 2025. We vragen het nieuwe kabinet daarom de verhuurdersheffing voor woningcorporaties af te bouwen. Wél vinden we een prikkel gewenst om de middelen die dat oplevert weer te investeren in de productie van voldoende, betaalbare en duurzame woningen, maar ook in de verduurzaming van bestaande woningen.
- Een betere betaalbaarheid van de nieuwe én bestaande sociale- en woningvoorraad. Het is belangrijk om het aanbod van middenhuurwoningen te vergroten door:
 - o alle beschikbare instrumenten (zoals Woningbouwimpuls, Infrastructuurfonds en Nationaal Groeifonds) in te zetten;

- o de Woningbouwimpuls voort te zetten en uit te breiden, zodat meer gemeenten in onze regio hiermee kunnen investeren;
- o de corporaties de mogelijkheid te geven om ook middenhuurwoningen te bouwen. Structurele afschaffing van de verplichte en tijdrovende markttoets/marktverkenning voor corporaties zou hierbij helpen;
- o gemeenten de mogelijkheid te geven het woningwaarderingssysteem aan te passen bij een woningwissel. In de geliberaliseerde huursector stijgen de Utrechtse huurprijzen namelijk fors; vooral bij een bewonerswissel kan de stijging oplopen tot meer dan 30%;
- Wegnemen van belemmeringen die de bouw van betaalbare onzelfstandige studentenkamers, waar onze regio zo om zit te springen, in de weg zitten.
- Meer geld en afspraken voor stedelijke vernieuwing en voortzetting van het programma Leefbaarheid en Veiligheid in Utrecht en Nieuwegein; een langjarige samenwerking met het Rijk over de horizon van de huidige Regiodeal en volgende kabinetsperiode heen. We vragen hierbij niet alleen om investeringen in de wijken (in wonen, maar ook in banenkansen, veiligheid, onderwijs, etc.) maar ook om kennis, expertise en samenwerking tussen ministeries op Rijksniveau.
- Instrumenten om goed verhuurderschap te stimuleren. In onze regio lopen we voorop in het stimuleren van Goed Verhuurderschap en de aanpak van huisjesmelkers. Dat is noodzakelijk omdat de druk op onze huurmarkt onevenredig groot is, en huurders anders in het gedrang komen. We hebben het Rijk echter nodig om:
 - o de inzet van het Huurteam in de hele regio Utrecht structureel te maken, in plaats van alleen als pilot;
 - o een brede verhuurdersvergunning (in samenhang met opkoopbescherming) in te voeren waarmee gemeenten voorwaarden kunnen stellen voor goed verhuurderschap;
 - o het (regionaal) flexibel om kunnen gaan met de huur-inkomen grenzen (en in onze regio het verhogen van de daeb-grens).

³ | Provincies: vergaande bemoeienis Rijk met woningbouw ongewenst; Het Financieele Dagblad, 11-9-2020.

⁴ | <https://www.woningmarktbeleid.nl/actueel/nieuws/2020/07/03/disbalans-tussen-opgaven-en-middelen-corporaties>

ECONOMIE EN GEZONDHEID

Belangrijke opgaven voor het nieuwe kabinet zijn het verbeteren van het Nederlandse verdienvermogen en het terugdringen van de ziektekosten door Nederlanders gezond te maken én te houden. Onze Utrechtse regio kan aan beide opgaven meer dan evenredig bijdragen. Daarmee is investeren in onze regio een tweesnijdend zwaard. Wat draagt de Utrechtse regio daar aan bij?

De Utrechtse regio is de meest competitieve regio van Nederland

De Utrechtse regio scoort hoog als het gaat om concurrentiekracht, o.a. door de concentratie van kennisinstellingen en een hoogopgeleide beroepsbevolking. Sinds 2010 staan we stevast in de top 3 van de Europese sterkste regio's⁵. De recent begonnen samenwerking tussen het Rijk en de Utrechtse regio in de regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) *Utrecht Region* zal deze positie verder versterken. We zijn goed voor ruim 9% van het BBP, en vormen zowel voor personen- als goederenvervoer de draaischijf van Nederland⁶.

Als de Utrechtse regio het kloppend hart van Nederland is, dan is het Utrecht Science Park (USP) dat van onze regio. Het vormt de thuisbasis voor de Universiteit Utrecht, het Universitair Medisch Centrum Utrecht, de Hogeschool Utrecht en per 2022 ook voor het RIVM en het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG). Daarmee is het USP het grootste (27.000 medewerkers, 50.000 studenten) en snelst groeiende science park van Nederland. Met UtrechtInc in de top 10 business incubators in de wereld⁷ beschikt het USP over een sterke basis voor de verdere ontwikkeling van het start-up-ecosysteem. Het USP heeft inmiddels meer dan 100 R&D-bedrijven waaronder de R&D-centra

van Nutricia Danone en Genmab. Het USP staat in verbinding met satellietlocaties zoals USP Bilthoven (en in de toekomst met USP Zeist) met onder meer de vaccinproductiefaculteit van Bilthoven Biologicals. Rond de groeiende vraag naar data-analyse en imaging is een netwerk ontstaan van gespecialiseerde IT-bedrijven. We hebben een intensieve samenwerking met Wageningen Campus in FoodValley. Deze campus telt 100 bedrijven, waaronder de onderzoeksafdelingen van FrieslandCampina en Unilever.

We hebben een gezondheidscluster van wereldniveau

Gezondheid, daar ligt onze concurrentiekracht vooral. Gezondheid is een domein dat brede steun vindt in de hele regio⁸. Deze pijler vormt de kern van een innovatie-ecosysteem dat zich uitstrekt over de as Utrecht-Amersfoort-Wageningen. Zowel binnen de regio (o.a. Health Hub Utrecht en de Regiodeal Foodvalley met de sporen landbouwtransitie, gezonde voeding en kennis) als buiten de regio (o.a. Health-RI, RegMed XB en Regiodeals met Zuid-Holland)) versterken we de ecosystemen en samenwerkingsverbanden.

Met Healthy Urban Living als paradepaardje sluit onze regio aan bij zowel het Europese als het nationale missiegedreven innovatiebeleid waarin gezondheid een hoofdthema is^{9,10}. Het ontwikkelpotentieel voor de regio ligt in enerzijds in biotechnologie en voedingstechnologie, en anderzijds in de reeds bestaande grote gezondheids- en ICT-clusters^{11,12}. Het economisch potentieel is reusachtig: er ligt een mondiale markt die rekt op beheersing van zorgkosten door betere preventie en een effectievere behandeling bij ziekte. Zo groeit de mondiale markt voor organoids (miniatuurorganen waarop medicijnen kunnen worden getest, een vakgebied waarin Utrecht wereldwijd vooroploopt) met jaarlijks 15%.

Een gezondheidscluster van formaat:

- Liefst 22% van alle Nederlandse studenten op gebied van voeding en gezondheid wordt opgeleid aan de UU en WUR¹³.
- UU/UMCU en WUR behoren wereldwijd tot de top 30 universiteiten op het gebied van voeding en gezondheid¹⁴.
- Op basis van patenten en publicaties¹⁵ behoort UU/UMCU tot de 10% hoogst scorende universiteiten op het gebied van regeneratieve geneeskunde en onderzoek naar de invloed van omgevingsfactoren op gezondheid.

Op veel plekken in de regio brengen we deze kennis in de praktijk, zoals bij:

- twee topklinische ziekenhuizen (Antonius Ziekenhuis, Meander Medisch Centrum),
- twee gespecialiseerde kinderziekenhuizen (Maxima Center voor Kinderoncologie, Wilhelmina Kinderziekenhuis),
- een Amersfoortse campus-in-opbouw rond fysiotherapie (SOMT University of Physiotherapy),
- Opleidingen gezondheidszorg waarin studenten al tijdens de studie werken in HU-klinieken, en
- een cluster aan toegepaste kennisinstellingen op het gebied van (geestelijke) gezondheid en preventie (o.a. NIVEL, Trimbos, Kenniscentrum Sport & Beweging, Mulier Instituut, Kenniscentrum Revalidatiegeneeskunde).

⁵ | Regional Competitiveness Index 2019

⁶ | Neo Observatory (2020): Actualisatie van het economisch beeld van Utrecht+

⁷ | UBI Global 2019

⁸ | Regionale Economische Agenda 2020-2027

⁹ | Mazzucato, M (2018): Mission-oriented research and innovation in the European Union.

¹⁰ | ministerie van EZK (2019): Kamerbrief Missiegedreven Innovatiebeleid

¹¹ | Balland, P.A., Boschma, R. (2020): Ontwikkelingspotenties in West-Nederland

¹² | Rienstra, G., Manshanden, W. (2020): Lange termijnverkenning economische ontwikkeling Utrecht+

¹³ | databestanden DUO 2014-2019

¹⁴ | Shanghai Ranking 2020

¹⁵ | database ROM Regio Utrecht/Treebute

Utrechts Aanbod – Verdieping

Onze regio heeft de kennis in huis om ziekten te voorkomen maar ook om sneller beter te worden, en op die manier de ziektekosten te verlagen. De Utrechtse geneeskunde is sterk in gepersonaliseerde behandeling (regeneratieve geneeskunde) waarbij het zelfherstellend vermogen van organen en weefsels wordt benut. Onze onderzoekers verbeteren diagnoses en behandeling sterk door deze te koppelen aan het menselijke genoom.

Tot slot is onze regio als geen ander geëquipeerd voor het realiseren van een gezonde en duurzame leefomgeving. Naast veel gezondheidsbedrijven huisvesten we namelijk een omvangrijk cluster van ingenieursbureaus¹⁶ met wereldwijde impact op de kwaliteit, gezondheid en veiligheid van de leefomgeving. Rondom deze bureaus opereert een groeiende groep gespecialiseerde IT-bedrijven die software leveren voor geavanceerde gebiedsmodellering. De UU en HU, beide met energie en duurzaamheid prominent in hun onderzoek en onderwijs, kunnen omgevingsvraagstukken vanwege hun brede profiel integraal beantwoorden – niet alleen vanuit technisch, maar ook vanuit sociaal of juridisch oogpunt.

Publiek-private samenwerkingsverbanden, waaronder de Kennis- en Datahub Gezond Stedelijk Leven, brengen geo- en gezondheidsdata bij elkaar. Zo is de ICT-campus Foodvalley in Veenendaal inmiddels goed onderweg om in 2025 hét landelijk ICT-centrum op het gebied van Food, Health en Tech te zijn. Hilversum is met haar in transitie zijnde Media Park de thuisbasis van de kern van de creatieve- en game-industrie. De hier ontwikkelde AI op het vlak van beeld en geluid is van belang om de transities elders, zoals in de gezondheidszorg, te versnellen. Kortom, onze regio staat in de startblokken om de wereldwijde gezondheidsmarkt te veroveren.

Wat hebben we nodig van het nieuwe kabinet?

We werken er hard aan om bovenstaande kansen verzilveren maar lopen daarbij tegen knelpunten aan waarbij we het Rijk nodig hebben om die op te lossen. Zo is in geen enkele andere Nederlandse regio het tekort aan gekwalificeerd personeel en de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo groot¹⁷. Daarom is het nodig om meer te investeren op meerdere fronten, ook door het Rijk, of landelijke regels te veranderen.

Aan welke concrete initiatieven denken we:

- Van kennis naar kassa. We willen meer valorisatie van innovaties en meer private R&D-investeringen naar onze regio (met name het Utrecht Science Park) halen. Hiermee helpen we ook de Nederlandse doelstellingen op private onderzoeksinvesteringen te halen. In een latere fase werken we graag samen met het Rijk bij het vermarkten van onze kennis op het gebied van klimaatadaptatie en energietransitie.
- Aanvullende Rijksinvesteringen in de groei van het Utrecht Science Park, versterking van de OV-bereikbaarheid door lightrail en HOV en de ontwikkeling van satellietlocaties, zoals Bilthoven, Zeist, de gezondheidscampus rondom SOMT University in Amersfoort, de ICT campus Foodvalley in Veenendaal en de hightech AI Media Campus in Hilversum.
- Een flexibeler en slagvaardiger arbeidsmarkt: dit is de kern van het door een brede regionale coalitie opgestelde Human Capital Agenda. Budgetten voor om-, her- en bijscholing zijn echter door afbakening van de sectorale O&O-fondsen nu niet soepel toepasbaar¹⁸.

We bieden ons graag aan als proeftuin voor de flexibilisering van regels en financiering op dit terrein om zo samen vacatures te vervullen en werkloosheid te voorkomen.

- Samenwerking met het Rijk om bestaande bedrijventerreinen intensiever te benutten (er zit nog zo'n 20% ruimte in), deze circulair te maken en te revitaliseren en zo de maakindustrie meer ruimte te geven.
- Btw-heffing belemmert de vorming van samenwerkingen in onder meer consortia, een veelvoorkomende werkwijze in onze regio. Wij vragen het kabinet de wetgeving zo aan te passen dat de btw niet kostenverhogend werkt. Bij het uitschrijven van subsidieprogramma's vragen wij om beter rekening te houden de btw-gevolgen voor de verschillende partijen binnen een consortium.
- Investerings in bereikbaarheid en woningbouw: zonder betere bereikbaarheid en betere benutting van bestaand OV immers geen woningen en geen agglomeratievoordelen voor onze bedrijven. Zonder investeringen in bereikbaarheid bereikt het USP al binnen vijf jaar de grenzen van haar groei!
- Om de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem te versnellen vragen we van het kabinet om:
 - o de samenwerkingskracht van het landbouwnetwerk in Foodvalley te benutten als proeftuin om kringlooplandbouw te bevorderen. Hiermee vergroten we het netwerk van proefboerderijen uit de Regiodeal Foodvalley die innovaties in de praktijk brengen rondom emissiereductie, veevoer en bodemkwaliteit. Het streven is om de stikstofuitstoot terug te brengen, de energietransitie te stimuleren en de kringlooplandbouw dichterbij te brengen;
 - o een Nationale Voedselstrategie vast te stellen (gebruikmakend van Regio Foodvalley en haar samenwerkingspartners) en uit te voeren.

¹⁶ | locatiequotienten obv PAR/LISA

¹⁷ | Driemaandelijke Conjuncturenquête CBS/KvK/VNO/MKBNL/EIB

¹⁸ | zie o.m.: SER (2019): Voortgangsrapportage SER Actieagenda Leven Lang Ontwikkelen. Commissie Borstlap (2020): In wat voor land willen wij werken?

NATUUR EN RECREATIE

Het nieuwe kabinet moet aan de slag met versterking van de natuur, vermindering van stikstofuitstoot en de EU-biodiversiteitsstrategie 2030. Wij sluiten daarbij aan met ons Groen Groeit Mee-programma en onze maatregelen tegen de verdroging van de Utrechtse Heuvelrug. Wat draagt de Utrechtse regio daar aan bij?

Ten eerste bouwen we zoveel mogelijk binnenstedelijk en bij nieuwe en bestaande OV-knooppunten zodat we onze groene gebieden ook zoveel mogelijk vrijhouden voor natuur, recreatie en landbouw en via reizen met OV de CO₂-uitstoot beperken. Dit zorgt ook voor een gezonde leefomgeving voor onze steden en kernen. Ook andere waardevolle gebieden, zoals de Grebbelinie en de Nieuwe Hollandse Waterlinie, profiteren hiervan mee. Verder helpen we mee in de uitvoering van het landelijk beleid om de stikstofuitstoot omlaag te brengen.

Daarnaast hebben we het programma 'Groen Groeit Mee' in gang gezet. Kerngedachte is dat recreatie, natuur, biodiversiteit en natuurinclusieve (kringloop)landbouw meegroeien met wonen en werken. Met meer groen dragen we ook bij aan gezondheidswinst, CO₂-vastlegging en de landelijke Bossenstrategie. We willen met ruim opgezette multifunctionele fiets- en wandelroutes stad en land verbinden. Dit is hard nodig, want ons aanbod aan recreatie loopt al langer achter bij de vraag.

Bovendien hebben we regionale afspraken in de Blauwe Agenda gemaakt om de verdroging van de Utrechtse Heuvelrug tegen te gaan. Daarmee versterken we daar de natuur én beschermen we onze zoetwatervoorraden, die we ook nodig hebben voor onze toekomstige nieuwe inwoners en bedrijven.

Wat vragen we van het nieuwe kabinet?

Bij het verlagen van de stikstofuitstoot hebben we ook het Rijk nodig om bronmaatregelen te nemen. Naast ruimte voor recreatie zoeken we ook naar ruimte voor energietransitie, de transformatie in de landbouw, klimaatadaptatie, nieuwe natuur en biodiversiteit. Dit vraagt niet alleen investeringen van de regio, maar ook van het Rijk. We vragen van het nieuwe kabinet het volgende:

- Bronmaatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de stikstofuitstoot in onze regio daalt.
- Betere toegang tot recreatie- en natuurgebieden door de barrièrewerking van rijkswegen en spoorlijnen te slechten, de fiets- en wandelinfrastructuur te verbeteren en deze routes op te waarderen naar groenblauwe linten van allure;
- Samen met ons financiering te zoeken voor realisatie en beheer van nieuwe groengebieden en versterking van de grote landschapsparken rondom en tussen stedelijk gebied. Het is niet mogelijk deze slag uitsluitend vanuit de opbrengsten van de nieuwe woon- en werklocaties te betalen en daarom vragen we van Rijk en Europa ook een bijdrage.
- Met ons samen te werken aan de aansluiting van de landschapsparken op de steden en dorpen en daarbij een intensief netwerk van fiets- en wandelpaden te realiseren in samenhang met infra-, natuur-, recreatie-, cultuurhistorische en landbouwprojecten.
- Een bijdrage te doen (uit bijvoorbeeld het Deltaprogramma) aan het bestrijden van de verdroging van de Utrechtse Heuvelrug, zoals de hoge zandgronden van Zuid-Nederland die nu ook krijgen.

KLIMAAT EN ENERGIE

Het nieuwe kabinet zal voortvarend aan de slag moeten met de uitvoering van het Klimaatakkoord om de doelstellingen van Parijs te halen, onder meer door in te zetten op duurzame energie. Ook wij zijn al met dit Klimaatakkoord aan de slag. Wat draagt de Utrechtse regio daar aan bij?

De regio Utrecht werkt al langere tijd aan de uitvoering van haar ambitie om de CO₂-emissie in de regio te verminderen. Een groot aantal innovatieve projecten richt zich op slimme oplossingen voor de gebouwde omgeving. De toepassing van de bi-directionele laadpaal (Smart Solar Charging) is een wereldwijde primeur en breed bekend. Het integreren van warmtecollectoren in een wegdek (bijvoorbeeld de Westelijke ontsluiting in Amersfoort) en het verduurzamen van VvE-woningen zijn andere voorbeelden. Stuk voor stuk aansprekende projecten die bovendien betaalbaar zijn.

Ook buiten onze steden en dorpen werken we aan het Klimaatakkoord. De Utrechtse veenweidegebieden omvatten zo'n 42.000 hectare, dat is bijna een derde van de provincie en zo'n 14% van het totale Nederlandse areaal. Daarvan is circa 30.000 hectare bodemdalingsgevoelig. De grootte van de bodemdaling in de Utrechtse veenweidegebieden ligt in veel polders tussen de 0,5 en 1 cm per jaar. In de agrarische gebieden zijn er door de zakkende veenbodem toenemende kosten voor het waterbeheer. Bovendien komt bij oxidatie van de veenbodem CO₂ vrij en dat jaagt klimaatverandering aan. In het Klimaatakkoord is daarom opgenomen dat de jaarlijkse uitstoot van CO₂ uit veen in 2030 met 1 megaton verminderd moet zijn. Hier werken we hard aan, onder andere dankzij een investering van het Rijk van €18 miljoen. Zelf investeren we hier ook €12 miljoen in.

Wat hebben we nodig van het nieuwe kabinet?

In 2018 bedroeg de totale energievraag in de provincie Utrecht in totaal 110 petajoule (PJ) en werd in totaal 4 PJ duurzame energie opgewekt. Hiermee blijven we achter bij het landelijk gemiddelde (3% versus 7%). In Utrecht vindt circa 45% van het energieverbruik plaats in de gebouwde omgeving en maar liefst 43% in de sector mobiliteit. Omdat we, door onze draaischijffunctie, weinig invloed hebben op het wegverkeer en we maar een beperkte hoeveelheid industrie in onze regio hebben, is de energietransitie een flinke uitdaging waar we steun van het Rijk goed bij kunnen gebruiken. Deze steun bestaat wat ons betreft uit:

- Het terugdringen van de CO₂-uitstoot die afkomstig is van de Rijkswegen door onze regio door langjarig en betrouwbaar beleid te voeren gericht op het vergroten van emissievrij vervoer.
- Emissievrij rijden verder te laten groeien door met ons samen te werken op gebied van laadinfrastructuur en waterstofstations en zo de overgang naar emissievrij rijden in 2030 mogelijk te maken.
- Samenwerking bij het realiseren van zon op daken van het Rijksvastgoed en grootschalige zonnevelden en windturbines langs Rijksinfrastructuur.
- Samen vormgeven aan de verduurzaming van warmte in onze regio door proeven te doen met aqua- en geothermie. Graag maken we met het Rijk afspraken, bijvoorbeeld in de vorm van city deals, om deze innovatieve vorm van warmte verder te ontwikkelen.
- Aangezien we in onze regio weinig industriële restwarmte beschikbaar hebben en een instrument als het Programma Aardgasvrije Wijken minder goed bij onze regio lijkt te passen, maken we graag afspraken met het Rijk om op een andere manier woningen van het gas af te halen.
- Samenwerking bij het energieneutraal ontwikkelen van de woningbouw en het aardgasvrij maken (en klaarmaken voor waterstof) van bestaande wijken. We willen deze aanpakken koppelen aan het bieden van kansen voor duurzaam werk in de energie -en

bouwsector, bijvoorbeeld door lokale initiatieven voor een betere aansluiting vanuit onderwijs op de arbeidsmarkt te ondersteunen. Zoals bij Wonen gesteld, hoort meer financiële armslag voor de corporaties (ten behoeve van verduurzaming) hier ook bij.

- Bevoegdheden om experimenten en proeftuinen in te richten om de energietransitie te versnellen in nieuwe maar ook bestaande woningen. We lopen namelijk tegen juridische grenzen aan bij gebouwgebonden financiering, het bouwen van energieneutrale woningen of de wens om nieuwbouwdaken volledig met zonnepanelen te bedekken.
- Financiële steun. Het Utrechtse aandeel in de totale landelijke CO₂-equivalente emissie uit veenbodems is zo'n 7%, terwijl we er nu 2% van kunnen oplossen. Dit betekent dat er tot 2030 nog ongeveer drie keer zoveel geld nodig is om het Utrechtse aandeel in de klimaatdoelstelling te realiseren. Voor de nieuwe kabinetsperiode maken we daarom graag aanspraak op nogmaals €18 miljoen.
- Steun bij het uitvoeren van onze Regionale EnergieStrategieën door consequent de boodschap uit te dragen dat wind en zon op land ook nodig zijn om Parijs te halen.

Contactgegevens

NIELS HUBREGTSE

Niels.hubregtse@provincie-utrecht.nl
06-34279522

Senior adviseur Public Affairs Provincie Utrecht

SJORS AARTSEN

Sjors.aartsen@provincie-utrecht.nl
06-40274785

Adviseur Public Affairs provincie Utrecht

Het Utrechts Aanbod is samengesteld met inbreng van overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties uit de Utrechtse regio, onder penvoerderschap van provincie Utrecht. Het Utrechts Aanbod is opgesteld voor het nieuwe kabinet dat aantreedt na de Tweede Kamerverkiezingen van 17 maart 2021.

